

Agro Nyt

Et månedligt nyhedsbrev fra Schiller Institutet

årgang 14 nr. 3

marts 2002

NATHAN DEN VISE

I G.E. Lessings dramatiske digt fra 1779 udfordres Jerusalems vise jøde Nathan af den store sultan Saladin til at fremlægge argumenter for hvilken tro og hvilke love, der må anses som bedst af alle. Vi er i korstogenes tid, hvor hele Mellemøsten flyder i blod i den sande tros tjeneste. Den eftertænksomme Nathan svarer sultanen med en historie om rigmanden fra Østerland, der besad en ring, som gjorde ham »behagelig for Gud og mennesker«. Ringen var naturligvis hans kæreste eje, og han lod den gå i arv til den af hans sønner, der stod ham nærmest. Således vandrede den fra slægtled til slægtled, indtil den nåede en fader, som elskede sine tre sønner lige højt. Hans bløde hjerte nænnede ikke at vælge den ene frem for de to andre. Derfor lod han fremstille to nye ringe helt identiske med den første. Men næppe var faderen død, før sønnerne begyndte at strides om, hvem der besad den ægte ring.

På dette punkt protesterede Saladin. Hvordan kan de tre identiske ringe være billeder på kristendommen, jødedommen og islam, når de tre trosretninger så indlysende er meget forskellige? Hertil svarede Nathan, at de alle tre støtter sig til historier, som er nedfældet og genfortalt fra slægt til slægt. Og her ligger forklaringen på vore trosvalg. Når vi i vor spæde barndom modtager vore forældres kærlighed så vel som deres tro, så vil vi i voksenlivet have lettere ved at tvivle på andres historie end vor egen. Ellers tvinges vi til at kalde vore forældres kærlighed for løgn. Det svar accepterede sultanen.

Nathan fortsatte sin historie. De tre brødre tog deres sag for en domstol. Hver især sværgede de, at deres fader havde elsket dem så højt, at han umuligt kunne have givet dem andet end den ægte ring. Derfor må det være de to andre, som lyver. Dommeren blev meget vred og sagde, at når de hver især udviste en sådan mangel på kærlighed til hinanden, så må den ægte ring være gået tabt. Derfor var der kun én ting at gøre: De må hver for sig efterligne deres faders ubetingede kærlighed. Hver eneste dag skal de med blidhed, overbærenhed og hengivenhed for Gud kæmpe for at lægge den mistede kraft tilbage i den ring, der var dem givet. Gør de det, kan deres efterkommere vende tilbage til domstolen med deres sag om et hundrede tusinde år. Så vil en visere dommer vurdere og afsige dom.

Nathan spurgte så sultanen, om han ville påtage sig rollen som denne vise dommer. Det afviste Saladin ydmygt.

I Lessings drama ender korsridderen, jøden og sultanen på forunderlig vis med at være i slægt med hinanden. Samtidig er de uløseligt forbundne i et skæbnesfællesskab. Det er alle vi andre også i dag. Derfor må Europa og USA øjeblikkeligt engagere sig i krisen i Mellemøsten. Dernæst må den amerikanske regering forstå, at tiden ikke er inde til nye korstog. Hverken mod Irak eller andre »vantro«.

»FORTÆLLING OM TO AMERIKAER«

Den 4. marts talte *Agro-Nyt's* samarbejdspartner *Executive Intelligence Review* med en kilde i **Storbritannien**, der det meste af sit liv har været tilknyttet de »atlantiske« politiske kredse, som i efterkrigstiden opbyggede **NATO** og udbyggede de stærke politiske bånd mellem **Europa** og **USA**. Han var netop vendt hjem efter en fjorten dages rundrejse i USA. Og han var mildest talt chokeret. Gennem møder og samtaler i **Washington** stod det klart for ham, at et angreb på **Irak** er nært forestående, og at de ledende politiske kredse ikke står til at rokke i deres beslutning. Samtidig mødte han en helt anden holdning udenfor institutionerne i Washington. Rundt om i landet, og endda langt nede i **Sydstaterne** og »bibelbæltet«, fandt han en mere afdæmpet og afventende holdning, og han mødte stor sympati for den europæiske kritik af regeringens kampagne mod »ondskabens akse«. Derfor vil overskriften på hans rapport til den britiske regering være: »Fortælling om To Amerikaer« (efter Charles Dickens klassiske roman: »*Fortælling om to byer*« -red.).

Mens den almindelige amerikaner er bekymret for fremtiden, er holdningen en helt anden i det store netværk af tænketanke i Washington. »Her udtrykte folk en tyrkeretro på fremtiden. For dem er den økonomiske krise overstået, og USA igennem det værste. Ud fra mine diskussioner med flere af disse mennesker står det klart, at et angreb på Irak vil finde sted. Det er kun et spørgsmål om hvornår. De udviste stor irritation, når jeg udtrykte min tøvende holdning til politikken bag »ondskabens akse«. Jeg fik det helt entydige indtryk i Washington, i særdeleshed fra folk i **Center for Strategic & International Studies**, **CSIS**, at fremtidens krige, som f.eks. imod Irak, vil blive udkæmpet ud fra et princip om »en koalition af villige«. De håber, at Storbritannien vil gå med, men de har fået nok af europæerne, og de stoler ikke på **Tony Blair**. Man sagde åbent til mig, at NATO er færdig. Og de insisterede på, at selv uden europæisk modstand imod de amerikanske planer ville NATO under alle omstændigheder være færdig. Den forestående udvidelse vil svække alliancen, og det vil blive umuligt at beslutte noget som helst. NATO interesserer simpelthen ikke længere disse folk i Washington«, sagde kilden til *Executive Intelligence Review*. Han fortalte desuden, at det, i modsætning til tidligere, var meget svært at få møder med senatorer og kongresfolk. »Ingen er længere interesseret i europæerne«, sagde han.

At beskrivelsen af de »To Amerikaer« ikke er helt ved siden af, blev bekræftet af en artikel i *The Chicago Tribune* den 3. marts. Avisen beskrev, hvorledes en delegation fra »østkystetablisementet« for nylig troppede op i **Chicago** for at vinde støtte til regeringens planer om en krig imod Irak. Ifølge rapporter **B.C. Longworth** samlede man 20 prominente Chicago-borgere til en privat middag, hvor de blev præsenteret for detaljerne i regeringens krigsplaner. Men selv om det var en yderst konservativ forsamling bestående af sagførere, forretningsfolk, bankdirektører, nogle få akademikere og enkelt pensioneret general, så afviste man enstemmigt og kategorisk regeringens ønske om støtte til en ny krig. Og ifølge Longworth var der ikke tale om snæversynet »midtvestlig« lokalpatriotisme. Chicago-borgerne begrundede deres afvisning med, at »et ensidigt angreb på Irak vil sønderrive alliancerne [med Europa og den arabiske verden] og omdanne USA fra en global leder, der respekteres af sine allierede, til en global bølge, der er frygtet af sine undersåtter«.

I slutningen af **februar** udsendte den demokratiske præsidentkandidat **Lyndon LaRouche** en serie memoranda, i hvilke han understregede, at det helt overskyggende emne under alle diskussioner i ledende politiske, militære og finansielle kredse rundt om i verden er de amerikanske planer om et angreb på Irak, uanset hvad man officielt påstår, er den egentlige dagsorden. Han understregede desuden, at den planlagte krig intet som helst har at gøre med, hvad **Saddam Hussein** har gjort, er ved at gøre, eller måtte have planer om at gøre. Den kommende krig imod Irak skal alene ses som næste fase i »civilisationernes sammenstød«, den styrende krigsstrategi som **Samuel P. Huntington** og tidligere sikkerhedsrådgiver **Zbigniew Brzezinski** har opstillet. Det utopiske mål bag denne strategi er at etablere et »anglo-amerikansk imperium« med **Romerriget** som forbillede, hvor eventuelle »strategiske konkurrenter« på **Det eurasiiske Kontinent** intimideres og inddæmmes.

Men tidsfaktoren i denne krigsstrategi er i høj grad bestemt af det igangværende sammenbrud af den amerikanske økonomi. LaRouche advarer kraftigt imod at tro, at den amerikanske regering selv tror på de falske meldinger om et »økonomisk opsving«. Man er godt klar over, at USA's økonomi, med en totalt ødelagt produktionssektor, ikke kan bære en langvarig, global militærindsats. Det er baggrunden for den dramatiske genindførelse af importtold på stål, som den amerikanske regering annoncerede den 5. marts (LaRouches memoranda kan læses på www.larouchein2004.com).

Diskussionen om den nye »amerikanske imperialisme« foregår helt i det åbne. I **marts-april** udgaven af magasinet *Foreign Affairs*, der udgives af den indflydelsesrige anglo-amerikanske tænketank **Council on Foreign Relations** i **New York**, kunne man i en særlig sektion: »*Krigen mod Terror: Hvor går vi videre herfra*« læse en serie af forslag til den kommende tids anglo-amerikanske strategiske politik. Den ledende artikel bar overskriften: »*Tiden er inde til en ny amerikansk imperialisme*«, og forfatteren, **Sebastian Mallaby**, argumenterede for, at en »ny imperialistisk tid er oprundet«, og at USA derfor må udfylde tomrummet efter de gamle europæiske imperier.

Den 17. februar kunne man i *The Washington Post* læse en begejstret anmeldelse af en ny bog med titlen: »*Warrior Politics: Why Leadership Demands a Pagan Ethos*«, »*Krigerpolitik: Hvorfor Lederskab kræver en Hedensk Moral*« skrevet af **Robert D. Kaplan**, forfatter og korrespondent for tidsskriftet *The Atlantic Monthly*. *The Washington Post* berettede desuden, at Kaplan allerede sidste sommer blev inviteret til **Det hvide Hus** for personligt at underholde præsident **Bush** med den rå og utilslørede heltedyrkelse, som han har beskrevet i sin bog, og som han har hentet fra **Romerriget** og **Det britiske Imperium**.

DØDSSPIRAL I MELLEMOESTEN

I et interview i *The New York Times* den 17. februar antydede **Saudi-Arabiens kronprins Abdullah**, at de arabiske lande ville være villige til en fuld anerkendelse af staten **Israel**, hvis israelerne trak sig tilbage til grænserne fra 1967. Denne anerkendelse ville også blive fuldt op af en normalisering af alle statslige relationer, sagde kronprinsen, hvilket i praksis betyder etableringen af de sikkerheds-garantier, Israel altid har forlangt som forudsætning for en varig fredsslutning. Kronprinsens plan, eller rettere »tanker

om en plan«, fik hurtigt bred international støtte fra mere end **40** lande med **USA**, **EU** og **Rusland** i spidsen. Dette til trods for, at »planen« ikke adskilte sig væsentlig fra lignende udspil fra Saudi-Arabien i **1974** og **1980**.

Den massive internationale opbakning til kronprins Abdullahs »fredsplan« var en desperat reaktion på den uhyggelige dødsspiral, som israelerne og palæstinenserne har hvirvlet sig ind i. Den **28. februar** rykkede israelske hærstyrker ind i flygtningelejrene nær **Jenin** og **Ramallah**. **26** palæstinensere blev dræbt og **230** såret. De israelske styrker anvendte samme taktik, som den tyske værnemagt brugte overfor den jødiske ghetto i **Warszawa** i **1943**, og som den israelske hærledning åbent har indrømmet, at man har studeret i detaljer (se også *Agro-Nyt*, feb. '02). Men det har de palæstinensiske ledere åbenbart også, for selv om målet med aktionen var at fange militante palæstinensere, måtte de israelske tropper trække sig ud uden én eneste arrestation. De palæstinensiske militsledere havde gemt sig i underjordiske bunkere, nøjagtig som de jødiske frihedskæmpere gjorde det i Warszawas ghetto.

Den **4.-5. marts** gik konflikten tilsyneladende helt ud af kontrol. Israelske tanks omringede flere flygtningelejre og skød ind i de tætbefolkede boligkvarterer. Selvmordsbomber sprang flere steder i Israel med mange døde og sårede som resultat. Under et møde med **Knessets** udenrigs- og forsvarskomité erklærede premierminister **Ariel Sharon**: »Vi er i en vanskelig krig med en skånselsløs og blodtørstig fjende. Vi må aftvinge dem tab og ofre, så de får en høj pris at føle. Så de forstår, at de ikke vil opnå noget som helst med terror. Vi vil ikke føre nogen form for forhandling, før de har indset dette. Vi vil kun slå til imod dem«. Den israelske avis *Ha'aretz* advarede om, at sådanne udtalelser kunne bringe de **40.000** bevæbnede palæstinensiske politisoldater, som hidtil har forholdt sig passive på sidelinien, ind i kampen.

Men konflikten i **Israel** og **Palæstina** er kun en forsmag på, hvad der venter, hvis **USA** slår til imod **Irak**. Ifølge arabiske kilder, som *Agro-Nyt's* samarbejdspartner *Executive Intelligence Review* har talt med, skal det saudiarabiske fredsudspil i høj grad ses som et desperat forsøg på at forhindre et endnu større kaos i **Mellemøsten**. Siden den **11. september** har der været en sand flodbølge af anti-saudiarabiske artikler i den amerikanske presse. Mange har henvist til, at **12** af de **19** personer, der blev udpeget som ansvarlige for terroraktionen, havde saudiarabiske pas. De samme kredse, som nu presser på for at få **USA** til at invadere **Irak**, ønsker Saudi-Arabien som næste mål i »krigen mod terror«. Og saudiarabiske ledere frygter, at vestlige efterretnings-tjenester allerede er i gang med at genoplive gamle politiske spændinger mellem den saudiarabiske kongefamilie og det hashemitiske kongedømme i **Jordan**.

BLODIG URO I INDIEN

De seneste ugers blodige sammenstød mellem hinduer og muslimer i **Indien** bør ses som en del af en international kampagne for at aktivere et »civilisationernes sammenstød«, og ikke som en simpel genopblusning af en gammel lokal konflikt. Ved delstatsvalgene den **24. februar** tog de indiske vælgere nemlig klart afstand fra de anti-muslimske og hindu-fundamentalistiske holdninger, som bl.a. indenrigsminister **L.K. Advani** har gjort sig til talsmand for.

De religiøse uroligheder blev udløst af en kynisk og nøje

planlagt aktion. Den **27. februar** blev et tog med medlemmer af den ekstremistiske organisation **Vishwa Hindu Parishad**, **VHP (World Hindu Council)**, sat i brand i **Godra** i den folkerige delstat **Uttar Pradesh**. **57** mennesker blev dræbt. Terrorhandlingen var den værste siden **Indiens** og **Pakistans** deling i **1947**, og udløste straks en spiral af gengældelsesaktioner, hvor under mere end **500** mennesker blev dræbt. Brandattentatet kom samme dag, som den indiske regering havde antydnet, at den ville nedtrappe troppeopbygningen langs grænsen til Pakistan.

ET UHOLDBART SORT HUL

Den **27. februar** meddelte chefen for **Den amerikanske Føderalbank**, **Alan Greenspan**, at opsvinget »ligger lige omkring hjørnet«. Den **28. februar** viste de seneste reviderede (masserede) tal for den økonomiske vækst i **USA**, at det amerikanske bruttonationalprodukt steg med en årlig vækstrate på **1,4%** i **sidste kvartal 2001**, og ikke kun med **0,2%**, som først antaget. Og den **1. marts** viste opgørelsen over den amerikanske industriproduktion for første gang i **19 måneder** en lille positiv vækst. Men ifølge det britiske finans-tidsskrift *The Economist* den **3. marts** er det alligevel alt for tidligt at finde champagneglassene frem. »Opsvinget« kan nemt vise sig at blive aldeles ubetydeligt, advarede bladet.

Der er også dem, der mener, at vi snarere er på vej mod et finanssammenbrud end et opsving. I sin faste klumme i *The Financial Times* skrev **Martin Wolf** den **26. februar**, at føderalbankchef Greenspan måske nok har givet den nødlidende amerikanske økonomi et midlertidigt og sandsynligvis kortvarigt løft med sine **11** rentenedsættelser, men han har ikke gjort noget som helst ved de tre grundlæggende ubalancer i den amerikanske økonomi, som siden midten af **90'erne** har udgjort en alvorlig trussel imod hele verdensøkonomien: **1)** Erhvervslivets overinvesteringer; **2)** utilstrækkelig privat opsparing og **3)** et uholdbart underskud på betalingsbalancen. Den første ubalance er delvist blevet korrigeret gennem sammenbruddet af **dot.com-boblen**. Men de amerikanske familiers manglende opsparing og enorme gældsætning står til at blive yderligere forværret, hvis det atter engang er privatforbruget, der skal trække den amerikanske økonomi i gang. Og så er der den voksende amerikanske gældsætning til udlandet. Den kalder Martin Wolf for et »uholdbart sort hul«.

Ifølge Martin Wolf vil den samlede amerikanske gæld til udlandet **2001**, når tallene engang bliver offentliggjorte, sandsynligvis ligge omkring **2.600 mia. dollars**. Det er godt **25%** af bruttonationalproduktet, **BNP**. Om bare **fem år** vil det tal være steget til **46%** af det amerikanske BNP, eller **15%** af verdens samlede BNP. Og Wolf citerer Den amerikanske Føderalbank for, at med de nuværende vækstrater vil den amerikanske udenlandsgæld nå helt op på **64%** af BNP i år **2010**. En sådan skævhed kan verdensøkonomien simpelthen ikke leve med, skriver Martin Wolf.

Men hvad kan man gøre ved det? Skruer man ned for den amerikanske import for at sænke betalingsbalanceunderskuddet, kan man godt glemme alt om »opsving«. Både den amerikanske økonomi og den øvrige verdensøkonomi er dybt afhængige af fortsat amerikansk import. Så må det altså være på eksportsiden, at betalingsbalancen skal rettes op. Men skal underskuddet halveres over de næste **fem år**, skal den amerikanske eksport stige med hele **10%** hvert år. Med

de seneste **to årtier** som målestok vil man højst kunne forvente en stigning på **3,5%**. Resten må altså komme fra en devaluering af den amerikanske dollar. Men så går det galt på importsiden og rivende galt på **Wall Street**. Uanset hvad man vælger, så holder elastikken ikke evigt, mener Wolf.

Men oven i de langsigtede strukturproblemer skal man lægge de akutte problemer fra de seneste måneders dramatiske konkurser. Den britiske avis *The Sunday Telegraph* spurgte den **24. februar**, hvor alle de dårlige lån egentlig var blevet af. Gigantiske virksomheder er gået konkurs, uden at bankerne har været tvunget til at annoncere livstruende hensættelser eller afskrivninger. Avisen peger selv på, at hovedparten af disse dårlige lån sandsynligvis er blevet videresolgt til forsikringsselskaber og pensionskasser gennem udstedelsen af kreditderivater, men advarede kraftigt imod at tro, at de dermed er forsvundet. Nogen skal i sidste ende betale regningen, og det kan meget vel ende med alligevel at blive bankerne. Det samme mener det amerikanske finanstidsskrift *Barron's*, som under overskriften »*Dead men walking*« den **18. februar** advarede om, at bankernes massive udskrivning af kreditderivater kan ende med at blive et pyramidespil, som falder tilbage på bankerne selv.

Ifølge »centralbankernes centralbank«, **Bank for International Settlements, BIS**, var der i **juni** sidste år udskrevet derivatkontrakter med sikkerhed i aktiver til en samlet værdi af **100.000 mia. dollars**. Det svarer til det dobbelte af hele klodens samlede produktion af varer og serviceydelser på et år. Da det hele begyndte i slutningen af **70'erne**, var det hovedsageligt de store internationale banker, der tog sig af udskrivelsen af derivatkontrakter. Det startede som kurssikring i forbindelse med køb og salg af varer på tværs af landegrænser, og udviklede sig over renteforsikring i **80'erne** til rendyrket valutaspekulation i milliardklassen op gennem **90'erne**. Her kom de såkaldte »hedgefonde« til.

I slutningen af **90'erne** hoppede almindelige produktionsvirksomheder med på vognen. Først i form af prisforsikring på egne produkter (eller de såkaldte »udvidede garanti-forsikringer« som de fleste almindelige mennesker er blevet præsenteret for, når de har købt et nyt komfur eller køleskab -red.). Disse forsikringer er i stor udstrækning penge lige ned i kassen uden nævneværdige udgifter for det pågældende firma. Og hvem kan modstå lettjente penge? **Enron, Tyco International, Global Crossing** m.fl. udviklede sig fra almindelige produktionsselskaber til selvskabte finansieringsselskaber, der udstedte derivatkontrakter af enhver form til en værdi af flere **hundrede milliarder dollars**. Ofte sluttede de sig sammen i »partnerskaber« og udvekslede derivatkontrakter, der aldrig optrådte i bøgerne. Ifølge *Agro-Nyt's* kilder i **City of London** ligger der op mod **600 mia. dollars** i kreditderivatkontrakter og venter på, at parterne indfrier deres forpligtelser. Kikser det, kan en kædereaktion gå i gang, der bringer hele finanssystemet til fald.

Forsikringsselskaberne er som nævnt storaftagere af disse kontrakter, og den **21. februar** meddelte det amerikanske finansstilsyn, at man har indledt en undersøgelse af USA's største forsikringsselskab, **American International Group**,

forbeholdt avispostkontoret

AIG. Samme dag meddelte Den føderale Bank i **New York**, at den i forbindelse med Enrons sammenbrud har indledt en undersøgelse af verdens største udbyder af derivatkontrakter, storbanken **J.P. Morgan Chase**. Og den **5. marts** var der yderligere dårlige nyheder for J.P. Morgan, da en føderal domstol i New York afviste bankens krav om, at en gruppe forsikringsselskaber skulle honorere kreditderivater til en værdi af **1 mia. dollars**. Dommeren mente, at der var tilstrækkelige beviser på, at hele arrangementet blot var et bevidst forsøg på at udstede skjulte lån til Enron. Det er regnskabsfusk, og derfor skal forsikringsselskaberne ikke indløse de derivatkontrakter, der ellers skulle komme til udbetaling, hvis Enron ikke tilbagebetalte sine lån til J.P. Morgan.

Under det amerikanske senats høringer om Enrons sammenbrud, advarede koncernens tidligere topchef **Jeff Skilling** om, at den om sig gribende handel med derivater kan knække det amerikanske erhvervsliv. Skilling sagde bl.a.: »Der i dag er et systemproblem i vores økonomi, som I bør forholde jer til. Det er noget, der kaldes »mac-klausuler« (materiel adverse change, »væsentlig ugunstig forandring« -red.), som er begyndt at krybe ind i finansverdenen på alle niveauer og i alle mulige finansielle transaktioner. På verdensplan er derivathandelen løbet op i et par **hundrede tusinde milliarder** i udestående kontrakter. De har alle »mac-klausuler«. I gamle dage var det banken der krakkede, hvis folk trak deres penge ud. Nu er det banken, der kan trække sine penge ud af et truet selskab. Hvis nogen siger »regnskabsfusk«, er det som at råbe brand i et overfyldt teater. Alle løber«. Skilling fortsatte: »Og nu ser vi, at det breder sig. Nu går man efter **IBM, GE, Computer Associates, Qwest**. Det er også helt fint at gå efter dem og undersøge deres bogføring. Det er helt okay. Men hvis man ved at gøre det, udløser en kædereaktion, en atomreaktion, som tømmer disse selskaber for likvide midler, vil en masse mennesker i sidste ende blive hårdt ramt«.

En væsentlig drivkraft bag det amerikanske privatforbrug, som trods en enorm gældssætning har holdt den amerikanske økonomi halvvejs flydende, har været de fortsat stigende ejendomspriser. Som vi også kender det i **Danmark**, har amerikanerne i stor udstrækning »spist« af værdistigningerne ved at tage nye lån i deres huse. Godt hjulpet af historisk lave renter. Men ifølge *The Wall Street Journal* er det amerikanske ejendomsmarked i virkeligheden en oppustet boble, der truer med at sprænge. Og atter engang er derivathandlen skurken. Ifølge *The Wall Street Journal* har de store halv-offentlige kreditinstitutioner »**Fanny Mae**« og »**Freddie Mac**« i lighed med forsikringsselskaberne pustet sig op gennem gigantiske mængder af derivatkontrakter. Derfor kan en krise i derivatmarkedet også ramme boligmarkedet, og så kan det gå helt galt.

AGRO-NYT udgives hver måned af **Schiller Institut**, Postboks 2613, 2100 København Ø, tlf: 35 43 00 33, Giro 564-8408, e-mail: si@schillerinstitut.dk Internet-adresse: <http://www.schillerinstitut.dk/> Redaktion: Poul Rasmussen (ansvh.), Tom Gillesberg, Percy Rosell, Thomas Vissing og Executive Intelligence Review Service. Abonnement: 1 år - 2000 kr. 6 mdr. - 1000 kr. 3 mdr. - 600 kr. Eftertryk kun tilladt med kildeangivelse ISSN: 0905-3786 Eget tryk